Kirsebergs Vattentorn Bostäder Nödbostäder

Foto Anders Dernback

Höjdskillnaderna på området gentemot övriga Malmö gjorde att ett av stadens vattentorn byggdes här på 1879 och huvudgatan fick namnet Vattenverksvägen. Kirsebergs vattentorn inreddes 1915 till nödbostäder för att akut lösa bostadsbristen. Här bodde flera av de fattigaste familjerna i hela Malmö.

1879 stod så stadens första vattentorn färdigt. Det var 27 m högt. Hela 93 000 kr kostade det att bygga. Vattnet till tornet leddes från nybyggda Bulltofta vattenverk.

Men senare hände detta:
Vattentornet byggs om till bostäder
Så kom vattentornet att byggas om under tre månaders tid till ett pris av 75.000 kr. De 20 enrumslägenheterna och 10 tvårumslägenheterna, som stod inflyttningsklara i oktober 1916, rymde sammanlagt 200 personer.

Kirsebergstornet tjänstgjorde dock som vattentorn endast fram till våren 1916, trots att det hade beräknats räcka fram till 1920. Stadens snabba expansion och industrialisering krävde högre vattentorn, med starkare vattentryck, för att tillgodose det ökande behovet i stadens allt fler och högre hus. Kirsebergstornet och det 1903 byggda Pildammstornet ersattes således 1916 av det då nybyggda Södervärnstornet. Under fem dagar i mars 1916 tömdes Kirsebergstornet helt på vatten, så att trycket i det nya vattentornet vid Södervärn kunde stabilisera sig i lugn och ro.

Första världskrigets utbrott 1914 innebar att det blev brist på många varor, och denna brist ledde bland annat till stora prisstegringar på byggnadsmaterial, med påföljd att bostadsproduktionen i praktiken upphörde, och en akut bostadsbrist uppstod. Det är här som avställningen av Kirsebergs vattentorn kommer som en mycket väl tajmad hjälp att lösa bostadsproblemet. En utredning visade att det i tornet kunde bli 24 lägenheter med fyra våningar, och 30 lägenheter med en femte våning.

Boende för soldater och flyktingar
Under andra världskriget användes tornet som tillfälliga bostäder för flygflottiljen F10:s soldater under deras tjänstgöring på Bulltofta flygplats. Under sensommaren och hösten 1944 kom Sveriges allra första stora flyktingström; balterna, i sina båtar över Östersjön. Vattentornet tjänstgjorde ett tag som flyktingboende för dem efter kriget.
Då bostäderna i tornet ägdes och förvaltades av staden, blev det ofta de familjer som var socialt belastade, som fick bostad här. Detta skapade givetvis en bostadssocialt nedåtgående spiral, med de följder detta innebär för både statusen att bo i tornet, som underhållet av det. Polisen var ofta på besök och till slut utrymdes tornet och stängdes 1974. Efter en lång tid av förfall köptes tornet in av ett privat fastighetsbolag som 1982 skapade hyreslägenheter här.

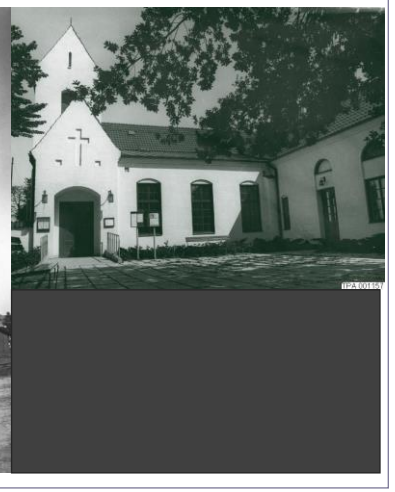

Arkitektur

Vattentornet uppfördes i rött tegel i nyromansk stil. Den runda fasaden var indelad i två våningar samt en lite mindre attikavåning högst upp, åtskild från våningarna nedan med en gesims. Takfoten har en dekorativ rundbågefris, typisk för den nyromanska stilen.

Vattentornets tak kröns av ett ståndrör i tegel, som ger tornet karaktär. Murytorna var relativt slutna men bröts upp av glest satta fönstergrupper. Samtliga fönster var svagt rundbågiga. Tornet hade ursprungligen en hög sockelvåning markerad med en kraftfull gesims. Entrén till vattentornet markerades av en kraftfull portal i puts eller sten med en inskriptionstavla i sten centralt placerad ovanför med årtalet 1879 inhugget.

När vattentornet byggdes om till bostäder anlitade staden arkitekterna August Ewe och Carl Melin, som drev ett av södra Sveriges mest framgångsrika arkitektkontor tillsammans mellan åren 1905-24. De gamla fönsteröppningarna murades igen, nya togs upp och den centralt placerade cisternen nedmonterades för att göra plats för våningarnas nya bjälklag. Tornets tre våningar blev nu fem. Vatten, gas och elektricitet fanns i varje våning, men inga andra bekvämligheter; gemensam toalett installerades i de två trapphusen som byggdes, en tvättstuga i källaren samt en torkvind på vinden. Utvändigt togs den nedre gesimsen bort och även sockelvåningen försågs med fönster.

Modernisering
1982 byggdes de små lägenheterna om till 15 tvårumslägenheter och 5 enrumslägenheter. Ena trapphuset användes till att installera hiss. Fullt moderna badrum och kök installerades. Två skafferier slogs ihop till ett kallrum/fransk balkongåt varje lägenhet. Renoveringen kostade runt sex miljoner och tog dryga 10 månader. Idag är det ett populärt och uppskattat boende.

Källa Malmös stad
och Wikipedia

Den dåvarande (1916) stadsarkitekten Salomon Sörensen har ritat Södervärnstornet som vid den tiden ansågs som ett av Malmös arkitektoniska mästerverk med sin muskulösa utformning. Fasaden murades med tegel från Börringe tegelbruk, Lomma tegelfabrik och Helsingborgs Ångtegelbruk.Södervärnstornets höjd är 54 m och kan klassas som ett av Skånes högsta vattentorn. Kapaciteten är två miljoner liter vatten och byggdes eftersom de äldre vattentornen på Kirseberg och i Pildammsparken inte räckte till.

Ett av Malmös mest omtyckta symboler, det gamla vattentornet, är över 100 år gammalt. Tornet stod klart 1903 på minnesrik mark. Här uppdämdes nämligen Korrebäcken för cirka 420 år sedan och Malmö fick den första Pildammen.

Hösten 1944 gjorde Röda armén kraftiga framryckningar i Estland, Lettland och Litauen. Minnet av den förra sovjetiska ockupationen fick människor att lämna hus och hem. Nära 40 000 personer tog sig till Sverige – många gav sig ut på öppet hav i överlastade farkoster, trotsande väder och vind, i hopp om att hitta en fristad.
Under andra världskriget flydde ungefär 5 000 letter till Sverige. Från Estland kom omkring 32 000 personer och från det mer avlägsna Litauens kust anlände cirka femhundra. Merparten av flyktingarna kom hit med båt, hösten 1944.
Dessa tidiga och relativt sett få båtflyktingar kom främst från Estlands öar och nordliga kusttrakter. Flera av dem var estlandssvenskar, det vill säga estniska medborgare som hade svenska som modersmål eller förfäder som en gång varit svensktalande.

Blev nödbostad